



A MAGYAR NEMZETI BANK 50 JAVASLATA A KORONAVÍRUS JÁRVÁNY GAZDASÁGI HATÁSAINAK KEZELÉSÉRE

2020. 09. 29.

Összefoglaló





A koronavírus járvány második hulláma által okozott rendkívüli helyzetben a Magyar Nemzeti Bank egy új, 50 pontos javaslatcsomaggal kívánja támogatni a Kormány válságkezelő és gazdaságélénkítő munkáját. Magyarország sikeresen védekezett a koronavírus járvány első hullámával szemben. A második hullám megjelenése minden korábbinál komplexebb kihívásokat okoz a társadalmi és a gazdasági életben. Egyszerre kell megoldani az egészségügyi védekezést, valamint gazdaságaink működőképességének fenntartását.

A válság kezeléséhez a költségvetési politika, a monetáris politika, valamint a versenyképességi politika határozott és összehangolt lépéseire van szükség. A vírussal szembeni vakcina kifejlesztéséig a megnövekedett bizonytalanság jellemezi a gazdaságok működését. Egyszerre jelennek meg az első hullám késleltetett gazdasági hatásai és a második hullám következményei. Olyan intézkedésekre van szükség, amelyek idén és jövőre megfelelő impulzust adnak a gazdaság alacsony fordulatszámú pörgő motorjának, ugyanakkor 2022-től képesek biztosítani az automatikus konszolidációt, a meghatározó külső és belső makrogazdasági egyensúlyok helyreállítását is.

A családok védelme, a munkahelyek megőrzése, célzott adócsökkentések és a beruházási programok felgyorsítása az akut időszak legfontosabb feladatai. Az első hullám során sikerrel alkalmazott bértámogatások folytatására a második hullámban is fel kell készülni. Célzott adócsökkentésekkel és támogatásokkal kell erősíteni a családok jövedelmi helyzetét. Az óvatosság miatt átmenetileg kieső magánkeresletet a kormányzati beruházások gyorsításával, a lakásépítési programok növelésével, és célzott, modern technológiák alkalmazását fókuszba helyező beruházástámogató intézkedésekkel szükséges ellensúlyozni. A vírus veszélyeinek leginkább kitett munkakörökben bérpótlék bevezetése indokolt, míg a teljes leállást elszenvedő ágazatokban a kereslet célzott pótlása jelenthet segítséget. A hitelpiac stabil működésében továbbra is kiemelt szerep jut a jegybanki programoknak, emellett azonban érdemes a garanciák intézményét is hatékonyabban használni.

A válságkezelés egyben változásmenedzsment is. Egyetlen gazdaság sem fog a válság előtti szerkezetben helyreállni. A versenyképesség erősítésével kell a válság utáni felzárkózást megalapozni. A válságkezelő és helyreállító intézkedések során biztosítani kell a tőke és a munkaerő természetes áramlását a magasabb hatékonyságú, a jövő elvárásainak jobban megfelelő területekre. A foglalkoztatás gyors helyreállítását a munkahely-védelmi akcióterv adókedvezmények kiterjesztése segítheti, miközben az infrastrukturális fejlesztésekben a 21. századot meghatározó megatrendekre (pl. digitalizáció, zöld gazdaság) érdemes a hangsúlyt helyezni.

1. táblázat: A gazdaságélénkítő javaslatok áttekintése

1. Munkaerő-piaci javaslatok		
1.	Munkahelyvédelmi bértámogatás folytatása és egyszerűsítése	
2.	Munkahelyvédelmi Akcióterv kiterjesztése a koronavírus járvány alatt állásukat elvesztő foglalkoztatottakra	
3.	Járványhelyzettel kapcsolatos adókedvezmények újbóli bevezetése	
4.	Közfoglalkoztatás kibővítése és a piaci foglalkoztatás támogatása	
5.	Átképzési járadék bevezetése, illetve sikeres vizsga esetén az álláskeresési járadék újraindítása	
2. Családbarát javaslatok		
6.	A családi adókedvezmény összegének növelése	
7.	A háromgyermekes anyák szja-mentességének bevezetése	
8.	A kisgyermeket nevelő, részmunkaidőben foglalkoztatott anyák szja-mentessége	
9.	Szükséges esetben rendkívüli táppénz nyújtása a gyermeket nevelő munkavállalóknak	
10.	Fecskeház programok indítása	
11.	Magasabb álláskeresési járadék a gyermeket nevelő munkanélkülieknek	
3. Lakáspiaci és otthonteremtési javaslatok		
12.	Barnamezős területek kijelölésének véglegesítése	
13.	Általános 5 százalékos lakásáfa visszaállítása, 4 százalékos szektorális különadóval	
14.	Magáncélú ingatlanok építése után áfavisszatérítés az összes településen	
15.	Bérlakás program fiataloknak és állami alkalmazottaknak	
16.	Hazai építőipari alapanyag-gyártói kör és kapacitás bővítése	
4. Általános és célzott keresletélénkítő intézkedések		
17.	Hiteltörlesztési moratórium célzott meghosszabbítása, féléves felülvizsgálattal	
18.	Gázárak több lépcsőben való csökkentése	
19.	Egészségügyben és oktatásban dolgozók béremelése	
20.	A belföldi turizmus támogatása SZÉP kártyán és közvetlen juttatásokon keresztül	
21.	Alapvető élelmiszerek vásárlásának támogatása nagycsaládosok és nyugdíjasok számára	
22.	A kiszállított és elviteles ételek áfakulcsának 5 százalékra csökkentése	
5. Pénzügyi rendszert érintő javaslatok		
23.	Vállalati forrásszerzés ösztönzése garanciaprogramokkal	
24.	Új lakáshitel-program energiatakarékos lakások építésének ösztönzésére	
25.	A vállalati csőd eljárás reformja	
26.	Viszontbiztosításon alapuló kockázatmegosztás	
27.	MFB aktív részvétele eszközkezelő felállításában és infrastruktúra projektek támogatásában	

6. Állami, FDI és vállalati beruházások növelése



- 28. Egészségügyi infrastruktúra és kutatói kapacitások fejlesztése
- 29. Közúti és vasúti kapcsolatok fejlesztése a magyarlakta határvidékekkel
- 30. Bölcsőde fejlesztési program gyorsítása
- 31. A korábban kifizetett EU-előlegek felhasználásának felgyorsítása
- 32. Magas hozzáadott-értékű FDI befektetések vonzásának erősítése
- 33. A helyi iparúzési adóban kedvezmény a beruházás és K+F kiadás után
- 34. A veszélyhelyzetbe kerülő, nemzetgazdaságilag fontos vállalatok megmentése

7. Zöld gazdaságot érintő javaslatok



- 35. Megújuló energiatermelésre való átállás gyorsítása és a villamosenergia hálózat fejlesztése
- 36. Átfogó épület-energiahatékonysági program
- 37. Bio-, illetve élelmiszerhulladék hasznosítási infrastruktúra
- 38. Víziközművek felújítása
- 39. A mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztése

8. Digitalizáció felgyorsítása



- 40. Kormányzati megrendelés hazai gyártású informatikai eszközökre
- 41. Magyar információbiztonsági szoftveripar támogatása és a digitális kreatív ipar fejlesztése
- 42. Az e-közigazgatási megoldások érdekében kormányzati IT beruházások és adatbázisok összekapcsolása
- 43. 5G-n alapuló digitális infrastruktúra fejlesztése
- 44. Az ingatlanügyletek és az építőipar hatékonyságának növelése informatikai fejlesztésekkel

9. Mindennapi élet- és gazdaságszervezés



- 45. Otthoni munkavégzés támogatása
- 46. Közösségi közlekedés igénybevételi szabályainak szigorítása
- 47. Iskolai védekezés szabályainak rugalmas alakítása
- 48. Távfoktatás fenntartása a felsőoktatásban
- 49. Államilag támogatott koronavírus-tesztelések bővítése
- 50. Távmunka biztosítása a gyermekes munkavállaló igénylése esetén

I. Alapvetések

Magyarország történetének elmúlt évtizedei kivétel nélkül komoly gazdasági megrázkódtatásokkal indultak. A 1970-es években az első, majd a 80-as évek első éveire áthúzódó második olajválság, a 90-es évek fordulóját a rendszerváltás gazdasági sokkhatása határozta meg, a 2000-es éveket a dotcom buborék kipukkadása és az európai mini recesszió indította, míg 2010-ben a pénzügyi világválság után kellett talpra állítani a gazdaságot. A 2020-as évtized ismét egy jelentős külső sokkhatással indul, amely a gazdaság teljesítményére nézve is súlyos következményekkel jár. Fontos tapasztalat, hogy az évtized első éveiben meghozott válságkezelő döntések az egész évtized gazdasági teljesítményét képesek meghatározni.

A gazdasági hatások kezelésére aktív gazdaságpolitikai beavatkozásra van szükség. Fontos, hogy a 2010-es sikeres válságkezeléshez hasonlóan az új intézkedések a gazdasági védekezés mellett a 2020-as évtized növekedési lendületét is megalapozzák.

Olyan intézkedésekre van szükség, amelyek megvédik az eddig elért eredményeket és visszavezetik a gazdaságot az egyensúlyi felzárkózási pályára. 2020-ban tompítani kell a gazdasági visszaesést, 2021-ben gyorsítani kell a növekedést és meg kell kezdeni az egyensúlyi mutatók javítását. A helyreállítás után ugyanis ismét meg kell teremteni valamennyi fontos terület, így a költségvetés, a folyó fizetési mérleg és a munkaerőpiac egyensúlyát.

Ahhoz, hogy a fenti célt elérhessük, átfogó, határozott és lépéseiben összehangolt intézkedésekre van szükség. A kétéves gazdaságpolitikai programnak biztosítani kell az egyes szakaszokban a gazdaság számára megfelelő impulzusokat. Az akut válságkezelés során meg kell védeni a családokat és a munkahelyeket, valamint pótolni a kieső keresletet, majd a helyreállási szakaszban a kínálati oldalt és a finanszírozást kell erősíteni, az új felzárkózási szakaszban pedig javítani a versenyképességet.

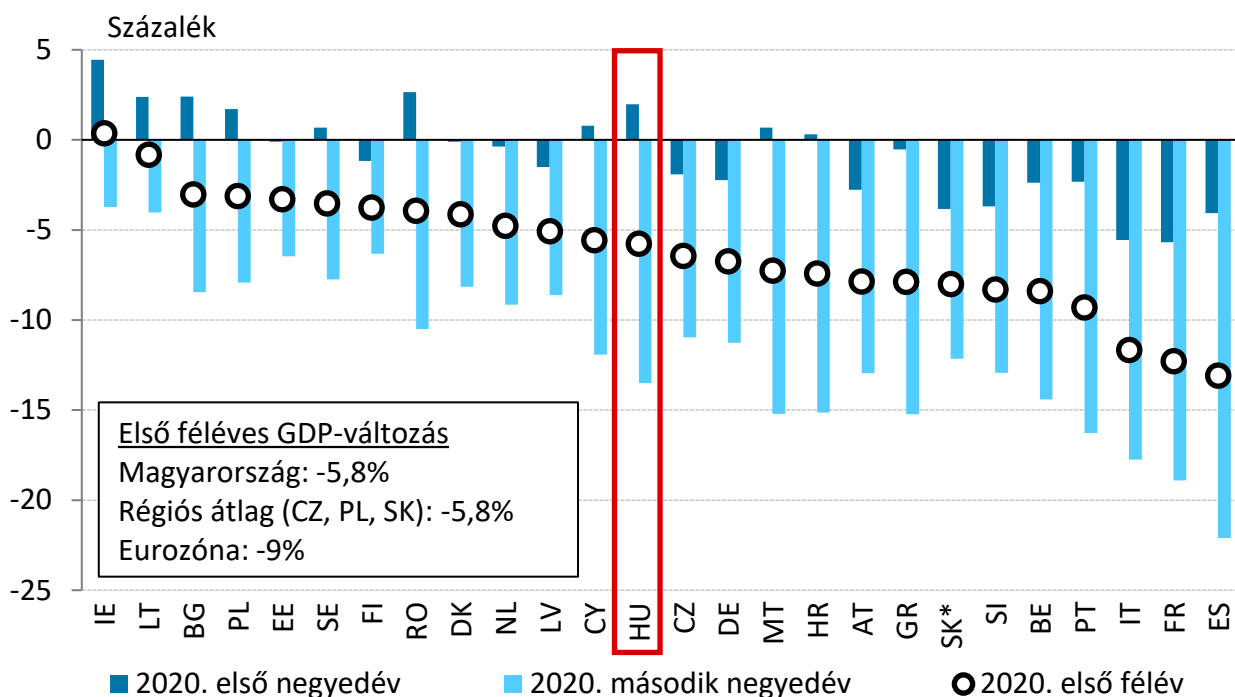
Van mire építeni! Fontos tapasztalatokat gyűjtött a magyar gazdaságpolitika a járvány első hullámának kezelésével. A az új programnak meg kell őriznie az eddigi válságkezelés sikeres momentumait. Az intézkedések gazdasági hatékonyságát folyamatosan mérni is kell, a leghatékonyabb csatornák felé terelve a forrásokat. Figyelemmel kell lenni az intézkedések hosszabb távú versenyképességi hatására, mert a kilábalási szakasz minősége az egész évtized felzárkózási ütemét meghatározhatja.

II. Gazdasági helyzetkép a járvány első hullámát követően

A járvány első hullámának hatására valamennyi érintett ország jelentős korlátozásokat vezetett be, rövidebb-hosszabb időre megakasztva a gazdaság rendes működését. Ennek következtében jelentős gazdasági visszaesés következett be, amely a legfejlettebb országokat és a fejlődőket egyaránt érintette. Az európai államok modern kori történetük egyik legmélyebb gazdasági visszaesését élték át 2020. második negyedévében. Az eurozóna gazdasági teljesítménye 14,7 százalékkal csökkent az előző év azonos időszakához viszonyítva, ezen belül legfőbb külkereskedelmi partnerünk, Németország gazdasága 11,3 százalékkal zsugorodott.

A járvány némileg eltérő időben érte az egyes országokat, így fontos a második negyedév mellett az első féléves adatok vizsgálata is. Magyarországon a járvány első hullámának gazdasági hatásai a második negyedévre koncentráálódtak. Az első két negyedévet együtt vizsgálva a hazai gazdaság teljesítménye nem tér el a régiós átlagtól, és több, mint 3 százalékponttal meghaladja az eurozóna gazdaságának dinamikáját (1. ábra).

1. ábra: A GDP éves változása az európai országokban



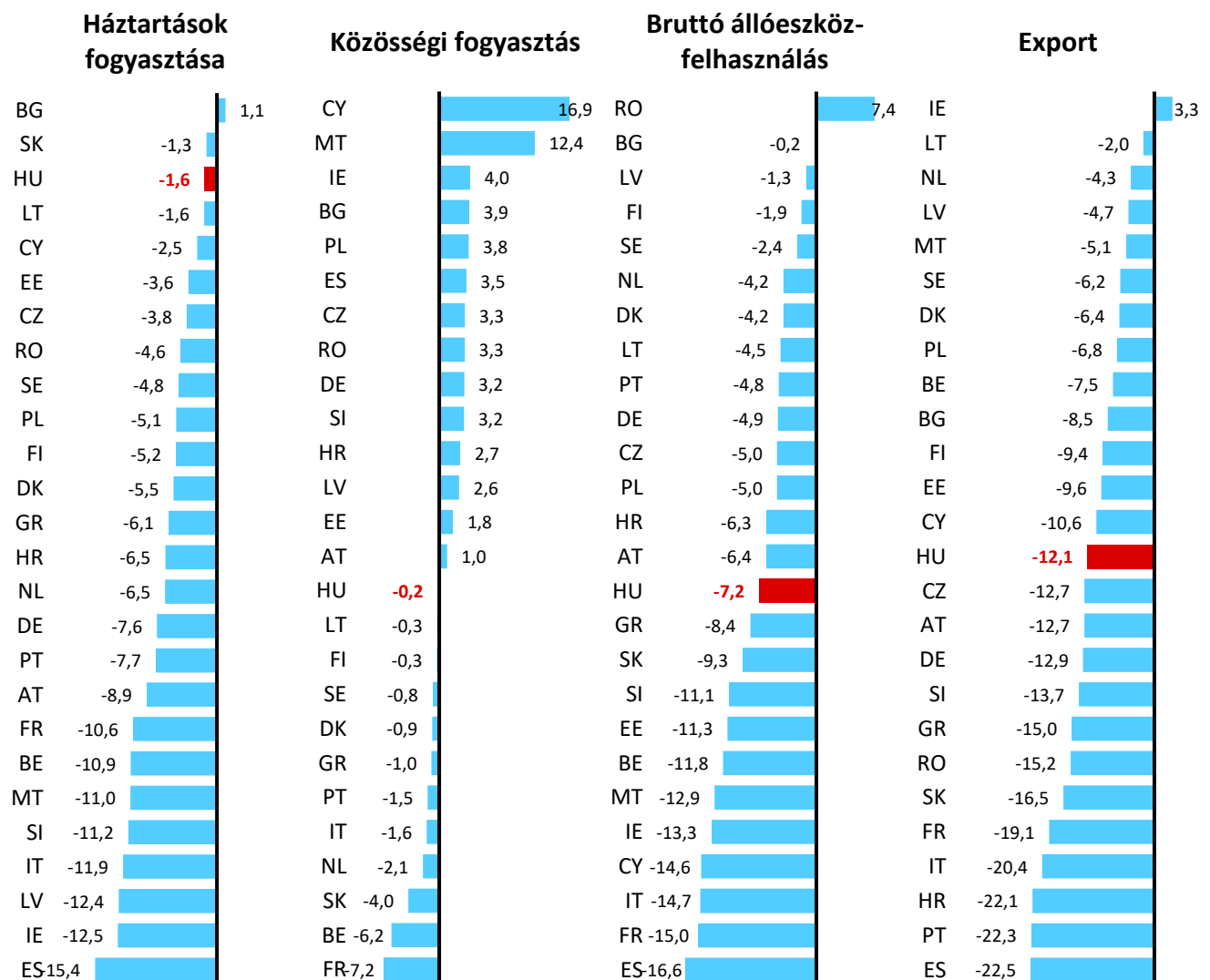
Megjegyzés: Szezonálisan és naptárhatással igazított adatok alapján. *Szezonálisan igazított adatok alapján.
Forrás: Eurostat

2020 első félévében a hazai GDP visszaesése az EU tagállamok középmezőnyében alakult. Felhasználási oldalról a hazai háztartások fogyasztása nemzetközi összevetésben kedvezően teljesített az első félévben, a mindössze 1,6 százalékos visszaesés Bulgária és Szlovákia után a harmadik legmagasabb érték az EU-ban (2. ábra). A hazai fogyasztást a – nemzetközileg is az egyik legkiterjedtebb – hitelmoratórium, az elmúlt években folyamatosan emelkedő

pénzügyi vagyon és megtakarítások, valamint az első hullám időszakában csak mérsékelt romlást mutató munkapiaci helyzet támogatták. Ezzel szemben a közösségi fogyasztás, a bruttó állóeszköz-felhalmozás, valamint az export visszaesése az uniós országok középmezőnyének felelt meg.

Az állami költségvetések erőteljes anticiklikus politikával képesek volt tompítani a járvány negatív hatásait. Az európai országokban – a gazdaságszerkezeti eltérésekből adódó különbségek mellett – ott volt visszafogottabb a GDP csökkenése, ahol a kieső magánkeresletet képesek voltak kormányzati kereslettel legalább részben pótolni. A gazdaságélénkítő programok mérete és összetétele eltérő volt, azonban a második negyedévi gazdasági teljesítményt leginkább a közvetlen és célzott fiskális ösztönzők élénkítették.

2. ábra: Felhasználási tételek változása 2020 első felében az előző év azonos időszakához viszonyítva



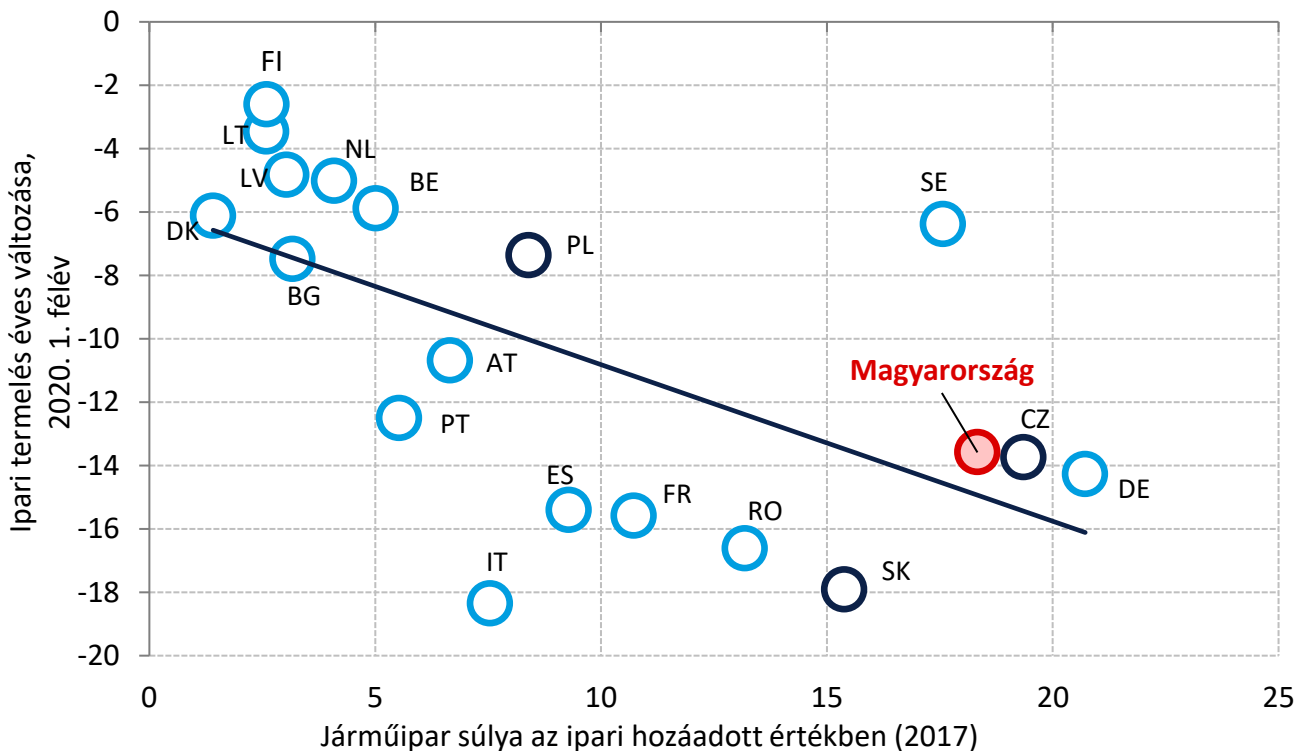
Megjegyzés: Szezonálisan és naptárhatással igazított adatok alapján. Szlovákia esetén szezonálisan igazított adatok alapján. A közösségi fogyasztás tartalmazza a kormányzattól kapott természetbeni társadalmi juttatást, a háztartások fogyasztása pedig a nonprofit intézményektől kapott természetbeni társadalmi juttatást.

Forrás: Eurostat

A járvány magyar gazdaságra kifejtett hatását növelte, hogy éppen azt a három terület érintette, amelyek a gazdasági növekedés jelentős részét adták az elmúlt években: a **járműipart, a turizmust és a beruházásokat**. A magyar gazdaság erős kitettsége a járműiparban és a turizmusban előnyből hátránnyá változott a koronavírus-válság jellegéből fakadóan. Ezen felül a beruházásokat a bizonytalan gazdasági kilátások miatt általánosan elhalasztották.

1) Hazánkban a járműgyártás a gazdasági növekedés közel ötödét adta a 2013-2019 közötti időszakban, ezért annak leállása súlyos hatásokkal járt. Az óvatosabb fogyasztói magatartás mellett a nagy értékű fogyasztási cikkek kereslete visszaesett, valamint akadoztak a globális ellátási láncok, így különösen nagy volt az autóiipari termelés visszaesése. A járványhelyzetben az újautó regisztrációk valamennyi nagy gyártó esetében 20-40 százalékkal csökkentek. Mindezek következtében a válság különösen súlyosan érintette azokat az államokat, például Kelet-Közép-Európában, ahol jelentős az ágazat szerepe: Magyarországon, Csehországban és Németországban a járműipar magas aránya miatt egyaránt 15-15 százalékkal esett vissza az ipari termelés az első félévben (3. ábra).

3. ábra: A járműipar súlya az ipari termelésben és az ipari növekedés



Megjegyzés: Ausztriára csak az év első 5 hónapjára áll rendelkezésre adat.

Forrás: Eurostat

2) A turizmus súlya a kapcsolódó ágazatokkal együtt Magyarországon meghaladja a GDP 6 százalékát, így a nemzetközi vendégéjszakák 67 százalékos csökkenése az első félévben erőteljesen hozzájárult a kialakuló gazdasági visszaeséshez. Az első intézkedések egyikeként a kormányzatok általánosan a nemzetközi utasforgalom korlátozásával próbálták meg csökkenteni járvány terjedésének sebességét. Azokban az országokban, például a mediterrán

gazdaságokban, ahol a turizmus szerepe számottevő, a kieső bevételek nagymértékben mérsékeltek a GDP-t. A járványhelyzet azonban hosszabb távon is meghatározhatja a háztartások turisztikai szokásait, felértékelődik a bizalom, és a helyi desztinációk. Ezt igazolják a turisztikai szervezetek számításai is, amelyek szerint a nemzetközi turizmus helyreállása 2024 előtt nem várható.

3) A GDP felhasználási oldalán az elmúlt 2 évben a beruházások adták a növekedés 75-80 százalékát, azonban a jelenlegi bizonytalan gazdasági környezetben a vállalati és a lakossági beruházási döntéseket kivárás jellemezheti. A folyamatot az első félévben az állami beruházások sem tompították, ezért az egyik legfontosabb növekedési tényező, a legnagyobb visszahúzó tényezővé vált. A negatív hatáshoz hozzájárul, hogy a lakáspiaci ciklus is a tavalyi évben érhetette el a maximumát.

A gazdaság jelentős zsugorodása ellenére a munkaerőpiacon nem jelentkeztek erősebb visszaesés jelei, a vállalatok inkább a ledolgozott munkaórák csökkentésével, részmunkaidős foglalkoztatással reagáltak a megváltozott körülményekre. A hazai foglalkoztatás az áprilisi mélypontot követően júniusban és júliusban is emelkedést mutatott. 2020 júliusában a nemzetgazdaságban foglalkoztatottak száma 4 millió 460 ezer fő volt, ami mindössze 65 ezer fővel alacsonyabb, mint egy évvel korábban. A kedvező munkaerőpiaci helyzet és az általános hitelezési moratórium révén a háztartások fogyasztása relatíve kedvezően alakult nemzetközi összevetésben.

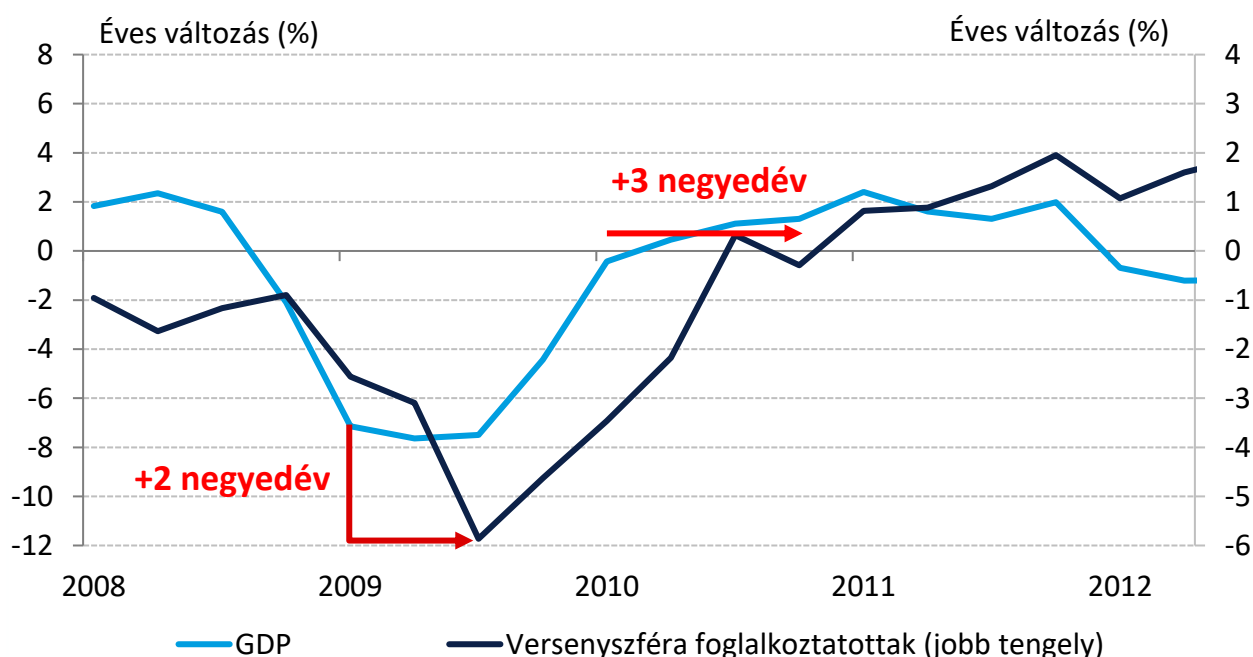
A második negyedév közepén a korlátozások fokozatos enyhítésével megjelentek a kilábalás jelei, azonban az elmúlt hónapokban a folyamat elakadt, ami a „V” alakú fellendülés helyett egy elnyújtott kilábalás forgatókönyvét valószínűsíti. Ebben a helyzetben éri hazánkat és Európát a járvány második hulláma.

III. Várható gazdasági hatások a járvány második hullámában

Ahogy a vírus maga, úgy a járvány gazdasági hatásai is változnak idővel. A hatásos oltóanyag kifejlesztéséig fel kell készülnünk rá, hogy egyszerre jelennek meg az első hullám késleltetett hatásai és a második hullám új következményei. A járványhelyzet elhúzódása a vállalatok üzleti terveinek általános újraértékelését okozhatja, bár kevésbé valószínű, hogy a tavaszihoz hasonló teljes leállással kell szembenéznük a gazdaságoknak.

A foglalkoztatás megőrzését és a munkapiac védelmét továbbra is kiemelten kell kezelni. Sok vállalat a járvány első hullámában felélte tartalékait, bízott benne, hogy gyorsan javulhat a gazdasági helyzet. Ezen cégek munkapiaci oldalról inkább a munkaidő rövidítésével és a részmunkaidősök arányának növelésével reagáltak. A második hullám érkezésével, a növekedési kilátások újraértékelésével nagyobb arányban jelenhet meg a foglalkoztatotti létszám csökkentése. A legutóbbi 2008-09-es válságot követően a munkaerőpiaci alkalmazkodás elnyújtva jelentkezett, 2-3 negyedéves késéssel követte a gazdasági aktivitásban bekövetkező változásokat (4. ábra), miközben az álláskeresői idő tartósabban megemelkedett.

4. ábra: A GDP és a versenyszféra foglalkoztatottság alakulása a 2008-09-es válságban



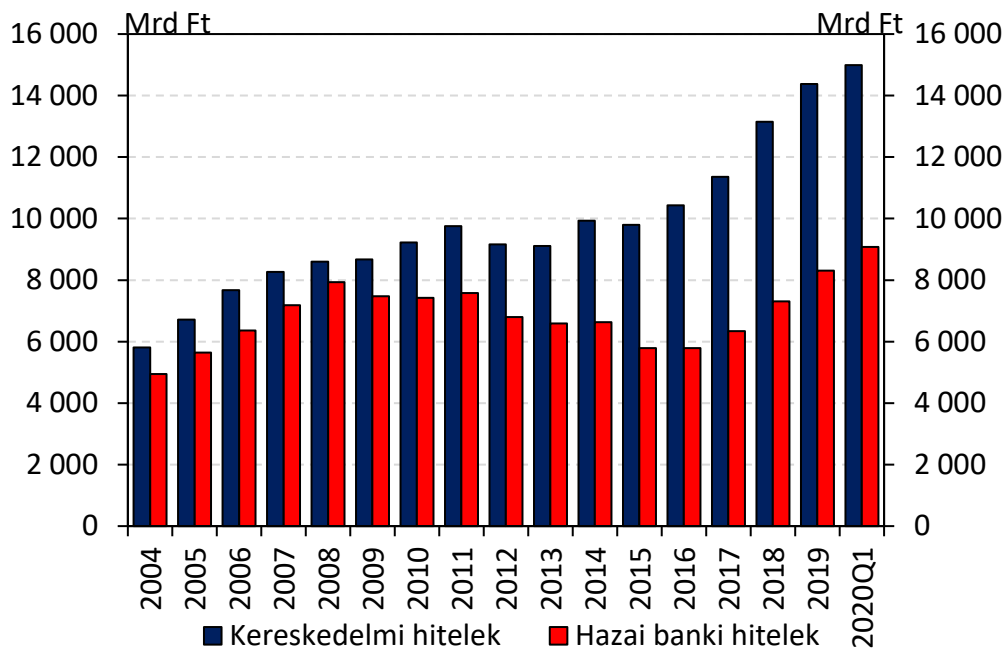
Megjegyzés: Szezonálisan igazított adatok.

Forrás: KSH

A hiteltartozások mellett a szállítói tartozásokra is figyelni kell! A vállalatok forrásai között a jellemzően rövid (néhány hónapos) lejáratú kereskedelmi hitelek állománya 2020 első negyedéve végén közel 15 ezer milliárd forintot tett ki, ami a banki hitelállománynál (mintegy 9 ezer milliárd forint) is érdemben magasabb összeget jelent. A szállítói tartozásokon keresztül

kialakuló fertőzések miatt egy-egy vállalat csődje így több másik vállalat pénzügyi helyzetére is kedvezőtlen hatást gyakorol, veszélyes körbetartozások láncolatát indítva el.

5. ábra A kereskedelmi és banki hitelek alakulása a vállalati szektorban



Forrás: MNB

A reálgazdasági környezet változásai évekig hatással lehetnek a bankok a mérlegeire. A reálgazdasági változások idővel a bankok portfóliójának minőségére is hatással vannak, ami a bankrendszer és általában a finanszírozási környezetet is kihívások elé állíthatja. A folyamat a gazdaság helyreállításának időszakában lassíthatja a termelőkapacitások megújulását, és emelheti a nemteljesítő hitelek arányát is, ami a hitelezési kapacitás csökkenését eredményezheti.

2. táblázat A hitelintézetek teljesítményének alakulása (százalék)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Éves GDP növekedési üteme	4,2	4,0	0,2	1,1	-6,7	0,7	1,8	-1,5	2,0	4,2	3,8	2,2	4,3	5,1	4,9
(90+) Nemteljesítő hitelek aránya	3,2	3,6	3,4	4,6	8,8	10,3	13,9	16,9	17,3	16,3	13,5	8,9	5,2	3,3	2,1
Hitelintézeti eszközarányos értékvesztésképzés	-0,3	-0,3	-0,4	-0,5	-1,2	-1,3	-2,0	-0,5	-0,8	-0,6	0,0	0,3	0,5	0,2	0,1
Hitelintézetek sajáttőke-arányos nyeresége	23,3	22,4	17,3	11,3	9,9	0,0	-9,9	-5,7	1,0	-16,6	-1,0	14,5	17,5	13,6	11,6

Forrás: KSH, MNB

A lakosság a mérsékeltebb rendelkezésre álló jövedelem mellett csökkentheti fogyasztását és növelheti megtakarításait. A munkaerő-piaci folyamatok a rendelkezésre álló jövedelem emelkedésének lassulását eredményezik, miközben a válságokra általánosan jellemző, hogy az óvatosabbá váló lakosság körében növekszik a megtakarítási ráta. Globálisan is nagyobb lehet a tartós termékek iránti kereslet csökkenése, valamint lassú a nemzetközi turizmus helyreállása, ami a hazai exportot tartósabban visszavetheti.

Egyes ágazatokat különösen súlyosan érint a járvány elhúzódása. Egyes területeken (például nemzetközi turizmus, szállítmányozás, szórakoztatóipar, személyes szolgáltatások) a bevétel tartósan az első hullámhoz hasonlóan minimális szintre csökkenthet. Fontos biztosítani ezen ágazatokban a túlélés és a későbbi talpraállás feltételeit.

IV. A járványkezelés tanulságai és javaslataink alapelvei

A sikeres védekezés, majd az azt követő dinamikus helyreállítás eléréséhez több területen kell a helyes egyensúlyokat megtalálni. Elhúzódó védekezésre és gazdaságtámogatásra kell felkészülni. A sikeres járványkezeléshez a költségvetési politika, a monetáris politika és a versenyképességet javító strukturális politika összehangolt lépéseire lesz szükség. A költségvetés politika az aggregált kereslet élénkítésében, a monetáris politika a finanszírozási környezet alakításában kap kiemelt szerepet. A versenyképesség folyamatos javítása pedig a gazdaság hosszú távú, fenntartható növekedésének kulcsa. Recessziók után a gazdaságok sohasem indulnak újra ugyanolyan szerkezetben, mint az a válságot megelőzően jellemző volt. Korábbi sikerágazatok veszítenek súlyukból, miközben új ágazatok értékelődnek fel és törnek az élre. Az aktuális koronavírus-válság után az új normák, új gazdaságszerkezet kialakulása az elmúlt évtizedek válságainál érdemben erőteljesebb lehet.

1) Egyensúly az egészségügyi védekezés és a gazdasági helyzet kezelésében. A második hullám megjelenését már nem lehet az elsőhöz hasonló, a gazdaság általános leállását okozó lépésekkel kezelni. Fontos a társadalmi távolságtartásnak, korlátozó intézkedéseknek egy olyan új működési rendszerét megtalálni, ami biztosítja a társadalom egészségi állapotának megvédését és közben lehetővé teszi a gazdaság talpon maradását is.

2) Átfogó intézkedések és célzott megoldások együttes alkalmazása. Ahogy a 2010-es válságkezelés során, úgy a koronavírus első hullámának időszakában is azon intézkedések bizonyultak a leghatásosabbnak melyek egyszerű, a gazdasági szereplők számára könnyen érthető formában és átfogóan fejtették ki hatásaikat. Ilyen volt például a hitelmoratórium bevezetése, amely 1,6 millió ügyfelet érintve 2 ezer milliárd forint többletforrást hagy a családoknál és a cégeknél 2020-ban. A Növekedési Hitelprogram Hajrá szeptember végéig mintegy 8.000 hazai kis- és középvállalatnak nyújtott forrást 600 milliárd forint értékben. A második hullám kezelése során továbbra is együtt kell alkalmazni az egyszerű, átlátható és széles körben ható intézkedéseket a megfelelően célzott megoldásokkal.

3) A kereslet rövid távú élénkítésének és a versenyképességi reformok kínálatot bővítő hatásának egyensúlya. A gazdasági helyreállítás támogatásának optimális eszközei a kilábalás különböző fázisaiban eltérnek. Rövid távon kiemelt feladat a kereslet élénkítése, amelyet alapvetően az állami költségvetés tud leggyorsabban biztosítani. Ugyanakkor fontos, hogy ezek a lépések is támogassák közép és hosszú távon a versenyképesség és a termelési kapacitások bővülését, a 21. századi kritikus, digitális infrastruktúrák kiépítését, korszerű technológiák felhasználását.

4) Átmeneti adósságnövekedés és az államháztartás közép távú egyensúlya. A tartósan alacsonyabb bevételek és a gazdaság védelmét szolgáló magasabb kiadások miatt a költségvetés hiánya és az adósság szükségszerűen emelkedik 2020-ban. 2021-ben már javulnia

kell az államháztartási mutatóknak, és a járvány hatásainak kifutásával fontos visszatérni a 2010-es évtizedben már egyszer sikert hozó „egyensúly és növekedés” képletéhez.

5) A külső egyensúlyi pozíció fenntartása és a külső adósság mutatók folytatódó csökkenése.

Az intézkedések kialakítása során figyelemmel kell lennie arra, hogy a növekedés-ösztönzést olyan módon érjük el, hogy annak hatásai a lehető legnagyobb arányban az „országhatáron belül” maradjanak. Ezt biztosíthatja, hogy a folyó fizetési mérleg és a külső adósság mutatók ne romoljanak, hanem az elmúlt években elért szintek közelében maradjanak.

6) A vállalatok védelme, de a hatékonyság érvényesülése. A koronavírus járvány utáni világgazdaság a megelőzőtől érdemben eltérő szerkezet és normák mentén működhet tovább. Nem azt a gazdaságot kell helyreállítani, amelyet a koronavírus megjelenése előtt ismertünk, hanem egy, az új trendekhez és normákhoz illeszkedő rendszert. A válságkezelés egyben változásmenedzsment is. A járvány egyes szektorokat tartósan átalakít. A technológiai és fogyasztói szokások felgyorsulva változnak meg, amelyhez a gazdaságoknak alkalmazkodnia kell. A válságkezelő és helyreállító intézkedések során tehát biztosítani kell a tőke és a munkaerő természetes áramlását a magasabb hatékonyságú, a jövő elvárásainak jobban megfelelő területekre. Nem szabad a zombi vállalatok csapdájába esni.

Javaslatainkat a hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján a következő alapelvek mentén alakítottuk ki a különböző területeken:

- A járvány második hullámának kezelésében támaszkodni kell azokra az intézkedésekre, amelyek 2020 első felében már bizonyították eredményességüket.
- A munkapiacra rövid távon a munkahelyek megőrzésére majd a munkahelyek gyors növelésére kell felkészülni. Az aktív munkapiaci politikák erősítésével javítani kell a munkaerő képzettségét és támogatni kell a foglalkoztatottak versenyképesebb vállalatok irányába történő áramlását.
- A kereslet erősítésében a lakossági fogyasztás és vásárlóerő megtartása és a beruházások, valamint az innovációs tevékenység élénkítése kívánatos. Válság időszakban a kormányzati beruházási programoknak különösen magas a multiplikatív hatása.
- Súlyosan érintett – magas foglalkoztatotti létszámmal működő – ágazatokban célzott kereslet-élénkítés szükséges.
- A beruházásokon belül érdemes a digitális és zöld fejlesztéseket célozni.
- A bankrendszer működésének prociklikussága tartósan felerősödhet. A versenyképes forráshoz jutásban továbbra is hangsúlyos szerepet kapnak a jegybanki programok. A vállalati forrásszerzést a nagyobb hatékonyság érdekében a garanciaprogramok bővítésével is érdemes támogatni.

- Szükséges a körbetartozások és tömeges csődesemények kezelését hatékonyan lehetővé tevő szabályozás és intézményrendszer.
- Olyan egészségvédelmi szabályokat kell hozni, amelyek a járvány terjedését hatékonyan gátolják, de a gazdasági folyamatokat minél kevésbé akadályozzák.
- Meg kell erősíteni a családok jövedelmi helyzetét és támogatni szükséges a megváltozott mindennapi élethez való alkalmazkodásukat.

A továbbiakban 9 kiemelt területen fogalmazunk meg rövid- és középtávú célokat, illetve az ezek elérését segítő javaslatokat.



1. MUNKAERŐPIACI JAVASLATOK



Cél a védekezés időszakában: Munkahelyek védelme



Cél a kilábalás időszakában: Elveszett munkahelyek teljes helyreállítása

- 1. Munkahelyvédelmi bértámogatás folytatása és egyszerűsítése.** A munkahelyvédelmi bértámogatásraallokált források jelentős része továbbra is rendelkezésre áll. A program meghosszabbítása során célszerű tovább egyszerűsíteni az adminisztrációt, hosszabb igénybevétel esetén emelkedő állami támogatást biztosítani és a gyermeket nevelők számára emelt összegű támogatást nyújtani.
- 2. A Munkahelyvédelmi Akcióterv szociális hozzájárulási adóból igénybevehető kedvezményének kiterjesztése a koronavírus-járvány alatt állásukat elveszítő foglalkoztatottakra.** A jelenleg alkalmazott kedvezmény csak azon munkaerőpiacra lépő munkavállalókra vonatkozik, akik az elmúlt 9 hónapból legfeljebb háromban voltak foglalkoztatottak, ami leszűkíti a támogatás igénybe vehetőségét.
- 3. A járványhelyzettel kapcsolatos adókedvezmények újbóli bevezetése.** A járvány által leginkább sújtott ágazatok március-június hónapokra célzottan mentesültek a munkáltatói és részben a munkavállalói közterhek megfizetése alól. A járvány második hulláma alatt célszerű lehet ennek ismételt bevezetése az érintett ágazatok felülvizsgálata mellett.
- 4. Közfoglalkoztatás kibővítése és a piaci foglalkoztatás támogatása.** A tavasszal bejelentett terveknek megfelelően bővíthető a közfoglalkoztatás. Segítené a közfoglalkoztatottak elhelyezkedését, ha a vállalatoknál munkába lépő közfoglalkoztatottak bérét meghatározott ideig (például fél évig) az állam fizetné, amennyiben a munkáltató ugyanennyi ideig tovább foglalkoztatja. Ez növeli a hozzáadott értéket és segíti a piaci foglalkoztatásra való átlépést.
- 5. Átképzési járadék bevezetése, illetve sikeres vizsga esetén az álláskeresői járadék újraindítása.** Az állam járadékot nyújthat az átképzésben való igazolt részvétel esetén vagy a felvehető diákhitel tartozást engedheti el sikeres vizsga esetén. Továbbá az álláskeresői járadék nyújtása is „újraindítható” sikeres vizsga után. Követhetők a nemzetközi minták (SkillsFuture Szingapúrban és Digilyft Svédországban).



2. CSALÁDBARÁT JAVASLATOK



Cél a védekezés időszakában: A családok jövedelmi helyzetének megerősítése

Cél a kilábalás időszakában: Demográfiai fordulat, fenntartható növekedés

6. **A családi adókedvezmény összegének növelése** javítaná a gyermeket nevelő háztartások pénzügyi helyzetét, egyúttal jelentős keresletet támasztana a nemzetgazdaságban. A családi adó- és járulékkedvezmény mértéke 2011 óta változatlan (kivéve a kétgyermekes családokat), ezalatt az annak alapját jelentő bruttó bérek a kétszeresükre emelkedtek. Az egy gyermekre jutó egyösszegű kedvezmények valorizálása érdemben és közvetlenül hozzájárulna a közel 1,1 millió igénybe vevő háztartás jövedelmének tartós emelkedéséhez.
7. **A háromgyermekes anyák szja-mentességének bevezetése** tovább növelné a családok rendelkezésre álló jövedelmét és erőteljes ösztönzőt jelenthet a harmadik gyermek vállalására.
8. **A kisgyermeket nevelő, részmunkaidőben foglalkoztatott anyák szja-mentessége.** A javaslat a kisgyermeket nevelő anyák munkaerőpiaci visszatérését támogatja, növeli a rendelkezésre álló jövedelmüket és az adómentesség által célzottan jutalmazza a gyermekvállalást. A részmunkaidős foglalkoztatás lehetőséget biztosít a családi és a munkahelyi feladatok összehangolására. Magyarországon nemzetközi összehasonlításban alacsony a részmunkaidőben foglalkoztatott nők aránya: 2019-ben mindössze 5,3 százalék volt, míg az uniós átlag 29 százalékot tett ki.
9. **Szükséges esetben rendkívüli táppénz nyújtása a gyermeket nevelő munkavállalóknak.** Amennyiben a második hullám során újabb korlátozó intézkedések bevezetése válik szükségessé, a rendkívüli táppénz segít azoknak a gyermekes munkavállalóknak, akik munkakörük jellegéből adódóan nem tudnak távmunkában dolgozni.
10. **Fecskeház programok indítása.** A fecskeház programok elindítása támogatni tudja a fiatal párok gyermekvállalását és keresletet növel a beruházási igény által a nemzetgazdaságban. A fecskeház programok keretében egyrészt az üresen álló önkormányzati lakásokat lehetne bérbe adni fiatal párok számára meghatározott időtartamra, másrészt a program keretében új lakások építésére is sor kerülhetne.
11. **Magasabb álláskeresői járadék a gyermeket nevelő munkanélkülieknek.** Az intézkedés a munkanélkülivé váló gyermekesek jövedelmi helyzetének javítását, valamint a gazdaság gyorsabb kilábalását szolgálja.



3. LAKÁSPIACI ÉS OTTHONTEREMTÉSI JAVASLATOK



Cél a védekezés időszakában: Romló lakáspiaci trend megfordítása



Cél a kilábalás időszakában: Évi legalább 30 ezer lakás építése, a lakásállomány zöldítése és korszerűsítése

12. **A barnamezős területek kijelölésének véglegesítése** és jogszabályban rögzítése annak érdekében, hogy mihamarabb elindulhasson a program.
13. **Általános 5 százalékos lakásáfa visszaállítása kiegészítve egy 4 százalékos szektorális különadóval** az értékesítési célú újlakás-fejlesztések fellendítése céljából, amely alól a barnamezős övezetekben mentesülnének a fejlesztők.
14. **Áfavisszatérítés lehetőségének kiterjesztése az összes településre** a magáncélú új lakóingatlanok építésénél a most is érvényes feltételekkel.
15. **Bérlakás program fiataloknak, valamint állami alkalmazottaknak.** A célcsoport így korszerű, energiatakarékos és élhető lakásokhoz jutna, amely megfelelő körülményeket nyújt a családalapításhoz. Ehhez szükséges a lakásbérlésre vonatkozó szabályozói háttér kialakítása és a bérlakás építési projektek finanszírozásának támogatása állami garanciavállalással.
16. **Hazai építőipari alapanyag-gyártói kör és kapacitás bővítésének** ösztönzése az építőipar importarányának csökkentése céljából. Ágazati innovációk feltérképezése, ösztönzése. Gépesítettség további növelése az építőiparban.



4. ÁLTALÁNOS ÉS CÉLZOTT KERESLETÉLÉNKÍTŐ INTÉZKEDÉSEK



Cél a védekezés időszakában: Az életszínvonal megvédése, a járvány sújtotta ágazatok támogatása



Cél a kilábalás időszakában: A vásárlóerő folyamatos erősítése

- 17. A hiteltörlesztési moratórium célzott meghosszabbítása, féléves felülvizsgálattal.** A Magyar Nemzeti Bank üdvözli, a Kormány moratórium meghosszabbításáról – a jegybanki javaslatokkal összhangban – hozott döntését. A hosszabbítás célzottan terjed ki a gyermeket nevelő családokra, a nyugdíjasokra, az állásukat elveszítőkre és a közfoglalkoztatottakra; illetve vállalatok esetén azokra, amelyek a járványhelyzet miatt pénzügyi nehézségekkel küzdenek.
- 18. Gázárak több lépcsőben való csökkentése.** Az elmúlt időszakban a gáz importára érdemben csökkent, ami teret enged a lakossági gázárak csökkentésének. A hatósági ár csökkentésének 2021-ben kezdődő, több lépcsős megvalósítása hatékony eszköz lenne a rendelkezésre álló jövedelmek reálértékének fokozatos emelésére.
- 19. Egészségügyben és oktatásban dolgozók béremelése.** Az állami szektorban az egészségügyben és az oktatásban dolgozókat kiemelten nagy kihívások elé állította a járványhelyzet. A rendkívüli erőfeszítések elismerésére a járványhelyzet alatt átmeneti pótlék bevezetését, középtávon pedig a bérek átfogó rendezését javasoljuk. A béremelés segíthet a létszám megtartásában és növelésében.
- 20. A belföldi turizmus támogatása SZÉP kártyán és közvetlen juttatásokon keresztül.** Javasoljuk a Széchenyi Pihenőkártyára fizetett cafeteria adójának teljes eltörlését átmeneti időszakra, mert a SZÉP kártya a járvány által érintett ágazatok (szálláshely, vendéglátás, szórakozás) keresletét növeli.
- 21. Alapvető élelmiszerek vásárlásának támogatása SZÉP kártyán keresztül nagycsaládosok és nyugdíjasok számára.** Bővüljön a Széchenyi Pihenőkártya új alszámlával, ami alapvető élelmiszerek vásárlására fordítható (erre felhasználható lenne a „vendéglátás” alszámlán lévő összeg is). Az állam a nagycsaládosok és nyugdíjasok számára utalna támogatást, illetve létrehozna kártyákat, ha szükséges.
- 22. Az éttermi fogyasztáshoz hasonlóan a kiszállított és elviteles ételek áfakulcsa is csökkenjen 5 százalékra.** Az intézkedés segítené az éttermeteket, illetve a vásárlóerő növekedését is.



5. PÉNZÜGYI RENDSZERT ÉRINTŐ JAVASLATOK



Cél a védekezés időszakában: Sérülékeny adósok célzott támogatása, olcsó forrásszerzés fenntartása



Cél a kilábalás időszakában: Növekedéstámogató, garanciával ösztönzött, prudens hitelezés

23. **A vállalati forrásszerzés ösztönzése garanciaprogramokkal.** A garancia hatékony a finanszírozás fenntartásában, azonban a járvány kapcsán kibővített garancia-vállalásokban hazánk lemaradt nemzetközi összehasonlításban. A nagyobb összegű és hosszabb futamidejű hiteleknél piaci súrlódás van, hátráltatva a gazdaságpolitikai célokat. Javasoljuk a kis- és nagyvállalati hitelek és kötvények esetében is a garanciaprogramok bővítését.
24. **Új lakáshitel-program energiatakarékos lakások építésének ösztönzésére.** A jelenlegi – régiós és historikus összevetésben is – alacsony lakáspiaci megújulási szintet érdemben növelheti egy finanszírozási program, amely hosszú távú, kedvező kamatozású forrást biztosít a lakosság otthonteremtési céljaihoz, energetikai és zöld szempontok figyelembevételével. A finanszírozáshoz jegybanki programok is adhatnak támogatást. A lakáspiacot érintő intézkedések bevezetése során a kereslet és kínálat egyensúlyára kell törekedni.
25. **A vállalati csődeljárás reformja.** A vállalati hitelmoratórium hatékonyságát veszélyezteti az összesen 15 ezer milliárd forint feletti szállítói tartozás-állomány kapcsán, amelyekre nem vonatkozik a moratórium, mert a jelenlegi jogszabályi környezetben nincs lehetőség valós vállalati reorganizációra. A csődeljárás fejlesztésének fontos elemét jelenti a reorganizációhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése is (pl. eszközközkezelő alapítása lásd 27-es pontot). Ezen felül a kifizetések felgyorsításával meg kell előzni, hogy a körbetartozások állami, önkormányzati részről induljanak el és így veszélyeztessék a vállalatok likviditását.
26. **Viszontbiztosításon alapuló kockázatmegosztás.** A jogi keretrendszer reformján túl a vállalatok szállítói-vevői kapcsolatokon keresztüli fertőzőési hatásainak csökkentése érdekében szükség van egy viszontbiztosításon alapuló kockázatmegosztási hitelbiztosítási modell kialakítására a piaci szereplők és az állam között – legjobb EU gyakorlatok (Németország, Hollandia, Belgium) alapján –, hogy a hazai vállalatok továbbra is hitelbiztosítói védelem fennállása mellett tudják hitelezni vevőiket.
27. **MFB aktív részvétele eszközközkezelő felállításában és infrastruktúra projektek támogatásában.** Az MFB érdemben tudja támogatni a gazdaság gyorsabb kilábalását a nemteljesítővé váló hitelek gyors kitisztítását hatékonyan támogató eszközközkezelő program, valamint környezetbarát és infrastrukturális fejlesztések forrásellátásán keresztül.



6. ÁLLAMI, FDI ÉS VÁLLALATI BERUHÁZÁSOK NÖVELÉSE



Cél a védekezés időszakában: Növekedés élénkítése



Cél a kilábalás időszakában: Vállalati versenyképesség javítása, technológiai szint emelése

28. **Egészségügyi infrastruktúra és kutatási kapacitás fejlesztése.** A kórházi épületek és eszközök fejlesztése, valamint járóbeteg szűrőközpontok létrehozása hozzájárulhat a munkahelyteremtéshez és a beruházásélénkítéshez, hiszen keresletet támaszt az építőipari, az orvosi műszergyártó és az IT cégek számára. A jövő egyik legfontosabb iparága az egészségügyi kutatás-fejlesztés, amelyben erősek a hazai hagyományok.
29. **Magyarország közúti és vasúti összekapcsolásának fejlesztése a magyarlakta határvidékekkel.** A Via Carpathia projekt és a határon túl élő magyarok szorosabb bekapcsolása a magyar gazdaság vérkeringésébe egyaránt igényli a közúti és vasúti infrastrukturális kapcsolatok fejlesztését az északi és keleti országrészekben.
30. **A bölcsőde fejlesztési program gyorsítása.** A 2020. évi költségvetési törvény összesen 9,5 milliárd forint összegű támogatási előirányzatot tartalmaz erre a célra, amelyből július végéig 2,1 milliárd forint támogatás került folyósítására.
31. **A korábban kifizetett EU-előlegek felhasználásának felgyorsítása.** Az uniós projektek megvalósítására fordítható jelentős előlegállomány nagy része a kormányzati szektor szereplőinél áll rendelkezésre.
32. **Magas hozzáadott-értékű külföldi közvetlentőke-befektetések (FDI) vonzásának erősítése.** Az FDI-ből megvalósuló külföldi beruházások nem növelik a gazdaság külső adósságmutatóit, míg az új technológiával megvalósuló termelésnek a teljes gazdaság fejlődésére pozitív hatásai lehetnek. Fontos, hogy azon beruházások élvezzenek prioritást, ahol a várható termelés hozzáadott értékét nagyobb arányban hazai szereplők állítják elő, így maximalizálva a GDP növekedésére kifejtett pozitív hatásokat.
33. **A helyi iparűzési adóban kedvezmény a beruházás és K+F kiadás után.** Javasoljuk, hogy a beruházások értékcsökkenési leírása váljon levonhatóvá a helyi iparűzési adó alapjából, továbbá a vállalkozások a kutatás-fejlesztésre fordított kiadásaik ötszörösét szintén vonhassák le a helyi iparűzési adóalapból.
34. **A veszélyhelyzetbe kerülő nemzetgazdaságilag fontos vállalatok megmentése átmeneti idejű állami részesedésvásárlással.** Az Európai Unió más államaihoz hasonlóan Magyarországon is szükségessé válhat a rendkívüli helyzetben a más körülmények között nyereségesen működő vállalatok állami támogatása.



7. ZÖLD GAZDASÁGOT ÉRINTŐ JAVASLATOK



Cél a védekezés időszakában: Keresletösztönzés

Cél a kilábalás időszakában: Fenntartható növekedés

- 35. Megújuló energiatermelésre való átállás gyorsítása és a villamosenergia hálózat fejlesztése.** A hazai szabályozás fejlesztésével (például hitelgarancia-programmal, a támogatási időtartam növelésével (a jelenlegi 15 év helyett 20 évre) javíthatóak lennének a finanszírozási feltételek, és így jelentősebb beruházási volumen lenne elérhető. Ez nem csak klímavédelmi szempontból fontos cél, hiszen a naperőművekhez vannak hazai alkatrészgyártók is, a kivitelezést pedig elsősorban hazai cégek végzik. Emellett a megújuló energiaforrások hálózati integrálása érdekében javasoljuk a villamosenergia hálózat fejlesztését, valamint annak alkalmassá tételét a rendszerszintű visszatáplálásra, okosmérők telepítését, illetve hosszabb távon nagy kapacitású áramtárolók alkalmazását.
- 36. Átfogó épület-energiatakarékos program.** A hazai lakó- és középületállomány energiatakarékosága rendkívül gyenge, a szükséges beruházások azonban elmaradnak. Egy átfogó felújítási program állami ösztönzőkkel mérethatékonyságán keresztül segíthetne a problémán, csökkentve az üvegházhatású gázkibocsátást (és a rezsikiadásokat), segítve a hazai építőipart és foglalkoztatást is. 20-40 százalékos vissza nem térítendő támogatási hányadra lehet szükség, ami kiegészítendő lenne állami hitelgaranciával vagy kamattámogatással.
- 37. Bio-, illetve élelmiszerhulladék hasznosítási infrastruktúra kiépítése.** Hazánk csak kis hányadban hasznosítja újra a háztartásoknál vagy vállalatoknál biohulladékot. A szükséges gyűjtési logisztika és feldolgozó üzemek kiépítése környezeti és gazdasági hasznokkal járó beruházás lenne.
- 38. Víziközművek felújítása.** Javasoljuk a víziközművek országos felújításának megtervezését és végrehajtását, valamint a felújításra kerülő és újonnan megépített vízi közművek digitalizálását (például a vízfogyasztás monitorozása okosmérőkkel), amely az okos városok elterjedését is szolgálja.
- 39. A mezőgazdaság vízproblémáinak kezelése, természetes vízmegtartásra alapuló öntözésfejlesztés.** A kisléptékű víz visszatartás, az aszályos folyami mélyárterek víztároló kapacitásainak kihasználása egyszeri beruházást igényelne, mely azonban klímaalkalmazkodási és jólléti szempontból is többszörösen megtérülne. A vízkészlet hatékony felhasználása hozzájárulna nemcsak az agrárium versenyképességének emelkedéséhez, de a „vízügy” egyben egy kiváló technológiai export lehetőség a hazai vízkészlet-gazdálkodással, vízgazdálkodással foglalkozó vállalkozásoknak is.



8. DIGITALIZÁCIÓ FELGYORSÍTÁSA



Cél a védekezés időszakában: Alkalmazkodás a járványhelyzethez



Cél a kilábalás időszakában: Éllovas digitális gazdaság hazai erőforrásokból

40. **Kormányzati megrendelés hazai gyártású informatikai eszközökre.** A koronavírus rámutatott, hogy a távoktatáshoz és a digitális oktatási módszerek alkalmazásához arra van szükség, hogy minden iskolai tanuló rendelkezzen okos eszközzel, ez az oktatási forma elősegíti a jövő munkaerőpiaci igényeire való felkészülést. Az orvoslásban a telemedicina pedig gyorsabb, hatékonyabb, és a jelenlegi esetben biztonságosabb is, mint a hagyományos módszerek.
41. **Magyar információbiztonsági szoftveripar támogatása és a digitális kreatív ipar fejlesztése.** Az alkalmazott informatikai megoldásokhoz modern védelmi rendszerek telepítése szükséges. Jelentős előrelépés lehetne az, amennyiben Magyarország saját tudására tudna támaszkodni ezeknek a kiépítésében. Emellett a kreatív ipar digitális megoldásaihoz kapcsolódó (például játékipari) szoftverek hazai fejlesztése is támogathatja a gazdasági növekedést.
42. **Az e-közigazgatási megoldások érdekében kormányzati IT beruházások és adatbázisok összekapcsolása.** A kormányablakokban elvégezhető ügyek teljeskörű online elintézhetségének (akár mobilalkalmazáson keresztül) biztosítása és a közigazgatási szervek adatbázisainak összekapcsolása jelentős informatikai beruházásokat igényelne, ami a magyar IT ipar számára nagymértékű keresletet generálna.
43. **5G-n alapuló digitális infrastruktúra fejlesztése.** Az önvezető autózásra alkalmas közutak és autópályák állami fejlesztése, az okosparkolási rendszerek kiépítését célzó program indítása, valamint távműtétek végzésére alkalmas műtőrészleg létrehozása igényli az 5G fejlesztéseket és egyúttal támogatja a gazdasági növekedést.
44. **Az ingatlanügyletek és az építőipar hatékonyságának növelése informatikai fejlesztésekkel.** Javasoljuk az e-ingatlannyilvántartási rendszer kifejlesztését a hatékonyabb és gyorsabb adminisztráció érdekében. Az épület információs modellezés (BIM) elterjedésének támogatása a kivitelezések hatékonyságát növelné, ahogy az építési statisztikai adatbázisok létrehozása is.



9. MINDENNAPI ÉLET- ÉS GAZDASÁGSZERVEZÉS



Cél a védekezés időszakában: Egészségvédelem



Cél a kilábalás időszakában: Egészséges emberi erőforrás

45. **Otthoni munkavégzés támogatása.** Távmunka ösztönzése minden területen, ahol a személyes jelenlét nem alapvető fontosságú. A megfelelő távmunka-infrastruktúra kialakítása érdekében célszerű lenne kamatmentes hitel, állami támogatás vagy adóból való leírhatóság nyújtása a vállalatok számára például laptopok vásárlására és virtuális munkaállomások kialakítására.
46. **Közösségi közlekedés igénybevételi szabályainak szigorítása.** A tömegközlekedésen szükséges lehet a jelenlegi szabályok megtartása és bővítése.
47. **Iskolai védekezés szabályainak rugalmas alakítása.** A digitális oktatásra történő ismételt teljeskörű átállás elkerülése érdekében további védekező lépések lehetnek szükségesek a közoktatásban.
48. **Távoktatás fenntartása a felsőoktatásban.** Azokat az elméleti tantárgyakat, amelyeknek az oktatása online formában jelentősebb minőségromlás nélkül megvalósítható, távoktatás keretében kellene továbbra is megtartani.
49. **Államilag támogatott koronavírus-tesztelések bővítése, különösen az egészségügyben és az oktatásban.** A magánegészségügyben elvégzett PCR tesztek állami ártámogatása elsősorban a gyanús esetek kiszűrését segítheti elő. Javasoljuk az oktatásban és egészségügyben dolgozók rendszeres tesztelését.
50. **Távmunka biztosítása a gyermekes munkavállaló igénylése esetén.** A kisgyermeket nevelő szülők számára a munkáltató kötelező módon biztosítsa a távmunka lehetőségét azokban a munkakörökben, ahol a munkavégzés otthonról is ellátható.